

Het profiel van het speelpleinwerk

Wat is speelpleinwerk in Vlaanderen en Brussel?

Ik kies voor ... vakantie, op het speelplein!

Het speelpleinwerk is een wijd verspreide werkvorm met een uniek profiel. Het speelpleinlandschap is doorheen de tijd heel divers geworden, maar heeft ook een identiteit¹ die alle speelpleinwerkingen bindt. Openheid, spelen om te spelen en speelpleinwerk is jeugdwerk zijn de kernwaarden.

1. Intens spelen, wat je thuis niet kan!

De basisfunctie van een speelpleinwerking is (zoals de naam al doet vermoeden) *spelen*. Er hoeft op het speelplein niet gespeeld te worden om er iets bij op te steken of om bepaalde inzichten te verwerven. In essentie gaat het om het spelen zonder meer, het '*spelen om te spelen*'. Op het speelplein is spelen geen middel om een extern doel te bereiken, maar een doel op zich. Het gaat om eigen 'vrije tijd' van kinderen die ze zelf en 'zonder agenda' vorm kunnen geven.

Een speelpleinwerking brengt deze speel functie in de praktijk door dagelijks werk te maken van optimale *speelkansen voor alle kinderen*. Een speelpleinwerking creëert daarvoor een prikkelende omgeving die kinderen uitnodigt om te spelen. Een omgeving waar de aanleidingen om te spelen komen van de interactie tussen de *kinderen* zelf, de *begeleiders*, het *speelmateriaal* en de *speelinfrastructuur* (zowel binnen als buiten). Een speelpleinwerking probeert (binnen haar mogelijkheden) deze vier elementen en de interactie ertussen verder uit te bouwen, met als doel een werking uit te bouwen met een *avontuurlijk en geborgen* karakter, gericht op *speelplezier en optimale belevingskansen*.

Het is eigen aan speelpleinwerk om *ruimte te geven aan de kinderen zelf*. Het speelpleinwerk ziet kinderen als volwaardige 'actoren' in het tot stand komen van een speelpleinwerking. Kinderen geven enerzijds mee vorm aan *wat, met wie en wanneer er gespeeld wordt*. Anderzijds zoeken speelpleinwerkingen actief naar manieren om *kinderen mee te laten participeren in de besluitvorming*, het tot stand komen van vernieuwing, verandering en verbetering van de speelpleinwerking.

¹ Uit DNA 15 'The S-files', VDS vzw 2014.

Naast deze speelfuncties is een speelpleinwerking ook niet blind voor *andere functies*. In de praktijk heeft een speelpleinwerking naast de speelfunctie ook aandacht voor haar rol in *opvang, preventie, integratie, buurtopbouw...* Maar in de eerste plaats (en te allen tijde) blijft 'spelen' overeind als belangrijkste functie.

2. Straffe animatoren!

Speelpleinwerk is een *socio-cultureel initiatief* voor kinderen en door jongeren, met als doel: kinderen een speelse vakantie bezorgen. Speelpleinwerk heeft haar actieperiode in de vakantieperiodes, de *vrije tijd* van kinderen en jongeren. Het spelen van kinderen wordt op het speelplein begeleid door gevormde *jongeren* of *speelpleinbegeleiders* met de nadruk op engagement en betrokkenheid.

Speelpleinwerk wordt georganiseerd door particuliere initiatieven of lokale openbare besturen en wordt in vele gevallen *professioneel gerund en ondersteund*. Ondanks deze (toenemende) professionaliteit blijft speelpleinwerk ook daadwerkelijk *jeugdwerk*.

Een sterke speelpleinwerking staat of valt met een *sterke ploeg speelpleinbegeleiders*. De kwaliteit van de speelpleinwerking is rechtstreeks afhankelijk van het *enthousiasme* en de *dynamiek* waarmee de speelpleinbegeleiders met kinderen spelen. Hun taak bestaat erin om dagdagelijks te zoeken naar een gevarieerd en aantrekkelijk aanbod van activiteiten. Ze worden door hun enthousiasme de deskundigen in het uitlokken, ondersteunen, stimuleren en waardevoller maken van kinderspel.

Om haar speelfunctie optimaal te kunnen realiseren ziet een speelpleinwerking de *uitbouw van haar begeleidersploeg als doel op zich*. Een speelpleinwerking investeert daarom veel tijd en energie in het stimuleren van de *betrokkenheid*, de *verbondenheid* en de *participatie* van haar begeleidersploeg. Ze creëert vanuit een 'jeugdwerkfilosofie' een omgeving waarbinnen jongeren kunnen groeien in de ploeg en in hun vaardigheden, kansen krijgen om zichzelf te ontdekken en volwaardig participeren in de uitbouw van de werking.

3. Overal te vinden!

Het speelpleinwerk heeft als kenmerk dat het sterk lokaal ingekleurd is. Speelpleinwerkingen bestaan er in alle soorten, vormen, maten en gewichten. Het speelpleinlandschap is divers door een hoeveelheid aan *plaatselijke invloeden en verwachtingen*: enerzijds van de organisator zelf en anderzijds ook van kinderen, ouders, buurt, begeleidersploeg, gemeentebestuur... Deze invloeden geven kleur aan het speelpleinwerk en geven haar een sterk lokaal karakter. In de praktijk merk je dit aan de:

- **eigen uitstraling:** Het speelpleinlandschap is rijk aan kleurrijke namen, huisstijlen, logo's, feesten, stunts, campagnes, folders, affiches...
- **eigen accenten:** Speelpleinwerkingen maken vanuit hun eigen overtuiging bewuste keuzes. Zo kiezen bepaalde werkingen voor een aparte kleuter- of tienerwerking. Anderen maken de keuze om zich open te stellen voor kinderen met een handicap...
- **eigen spelcultuur:** Speelpleinwerkingen spelen hun belangrijkste troeven uit. Zo is werking X veel avontuurlijker en wordt op werking Y veel meer geknutseld.

Naast de lokale inkleuring heeft het speelpleinwerk vanouds ook een *sterke band met de stad of de gemeente*. Zo'n 60% van de speelpleinwerkingen wordt opgezet door de stad of de gemeente en krijgt zo rechtstreekse ondersteuning (zowel financieel als materieel). Maar ook de nog 40% particuliere werkingen hebben nauwe banden met de gemeente. Deze band uit zich door het ter beschikking stellen van terrein, personeel en middelen en

anderzijds in samenwerkingsverbanden tussen particuliere initiatieven en andere gemeentelijke vakantie-initiatieven.

4. Iedereen welkom!

Speelpleinwerk kenmerkt zich door de hoge graad van openheid en streeft een *zo laag mogelijke drempel* na. Een speelpleinwerking is principieel een initiatief waar *elk kind* terecht kan, los van elke filosofische of ideologische strekking, verstandelijke mogelijkheden of beperkingen. Deze openheid vertaalt zich in de praktijk in een openheid naar *deelname, gebruiksfrequentie, lage kostprijs* en *toegankelijkheid* voor alle kinderen.

Het speelpleinwerk voorziet geen lidmaatschap maar profileert zich als '*dienst aan de samenleving*', waar je gebruik van kunt maken. Er wordt niet verondersteld dat kinderen elke dag aanwezig zijn. Wie voor één dag komt, is even welkom als wie elke dag op het speelplein vertoeft. Speelpleinwerk streeft een optimale openheid na door haar aanbod af te stemmen op deze behoefte.

Speelpleinwerk stelt zich tot doel, het 'recht op spelen' waar te maken. Er wordt bewust voor gekozen om de *kostprijs voor alle kinderen zo laag mogelijk* te houden. Speelpleinwerk is echter op weinig plaatsen nog volledig gratis. Speelpleinwerkingen die een democratische bijdrage vragen (de meerderheid) doen dit weloverwogen en om pragmatische redenen.

Het speelpleinwerk staat erom bekend een *breed publiek* te hebben. Speelpleinwerkingen krijgen echt alle 'soorten' kinderen over de vloer. Zo spelen kinderen van verschillende leeftijden, uit middenklasse of kansarm milieu, kinderen van allochtone afkomst, kinderen met een handicap, kinderen uit het bijzonder onderwijs of de bijzondere jeugdbijstand, allemaal samen op het speelplein. Het speelplein maakt principieel *geen onderscheid* ongeacht de verstandelijke mogelijkheden, achtergrond, sociale status.

Afhankelijk van de plaatselijke accenten investeren speelpleinwerkingen extra in specifieke toegankelijkheid voor:

- kinderen en jongeren met een mentale en/of een fysieke handicap
- maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren
- kinderen en jongeren van allochtone afkomst
- kinderen die vaak in een conflictsituatie terecht komen

5. Speelpleinwerk is anders dan opvang

Speelpleinwerkingen en kinderopvang hebben een aantal gemeenschappelijke kenmerken. Dit zijn de belangrijkste:

- doelpubliek: kinderen
- basismethode = spelen
- werkwijze: beide initiatieven denken na over hoe (kwalitatief) de activiteiten aangeboden worden.
- beide initiatieven geven veel vrijheid aan kinderen in de manier waarop ze hun vrije tijd invullen
- sociale troef: ze brengen kinderen in contact met anderen, iets waar ze in het gezin of in de buurt niet altijd gelegenheid toe hebben
- leeftijdsgemengde interacties tussen kinderen (Meire, 2009)

Deze gemeenschappelijke kenmerken zorgen ervoor dat beide werkvormen door ouders en andere buitenstaanders vaak over één kam geschoren worden.

Daarnaast verschillen het speelpleinwerk en de kinderopvang ook fundamenteel van elkaar. Kinderopvang vertrekt vanuit een nood aan opvang en vult deze tijd zo leuk mogelijk in. Opvang stemt het praktisch-organisatorische daar op af. Het speelpleinwerk vertrekt van de speelfunctie en stelt alles in het werk om het spelen zo veel mogelijk kansen te geven. Het is in die mate bepalend dat de verdere organisatie van beide initiatieven anders verloopt:

Speelpleinwerk	Kinderopvang
Speelpleinwerk is jeugdwerk. (Gemeentelijk = dienst jeugd)	Kinderopvang is welzijnswerk. (Gemeentelijk = dienst welzijn)
Speelpleinwerk is een open vakantie- initiatief (iedereen kan komen aankloppen)	Kinderopvang is een gesloten vakantie- initiatief (je moet "een plaats" hebben)
Speelpleinwerk vertrekt vanuit vrijwilligerswerk (en wordt vaak professioneel ondersteund)	Kinderopvang vertrekt vanuit een professioneel beroepskader.
Er bestaan geen vereisten om zich speelplein te mogen noemen	Er is een decretale normering waaraan elk erkend opvanginitiatief moet voldoen.
Relatie met vakantie	Relatie met school (voor en na)
Meer speelimpulsen vanuit begeleiders en buiteninfrastructuur	Meer speelimpulsen vanuit materiaal en binneninfrastructuur
Avontuurlijkheid meer benadrukt	Geborgenheid meer benadrukt
Begeleiders vaak jong en vrijwillig. Goeie mix van vrouwelijke en mannelijke begeleiders.	Begeleiders vaak iets ouder en betaald. Groot overwicht van vrouwen.
Kinderen blijven meestal hele dag, er is een gekend start- en stopuur in functie van het "programma".	Er is meer komen en gaan, gebonden aan de werkuren van de ouders .

Wel een opvangfunctie, geen opvanggarantie

Speelpleinwerk is jeugdwerk en wil boven alles de kinderen een fijne vakantie bieden. Dit principe is mooi meegenomen voor ouders die noodgedwongen opvang zoeken voor hun kinderen in lange vakantieperiodes. Daarom kan het speelpleinwerk niet om de realiteit heen dat ze twee functies vervult: een speelfunctie én een opvangfunctie. Maar... het speelpleinwerk heeft geen opvanggarantie. Ouders mogen van speelpleinwerkingen niet alle kenmerken van een opvang verwachten: lange openingstijden, volwassen begeleiding, grote nadruk op zorg en geborgenheid. Die garantie kan het speelpleinwerk niet bieden, omdat het nu eenmaal een andere werkvorm is.

Goede verwachtingen maken goede vrienden: ouders die op zoek zijn naar een plaats waar hun kinderen volop kunnen spelen onder begeleiding van enthousiaste animatoren, vinden in het speelpleinwerk natuurlijk wel een goede opvang-oplossing.

Besluit

Dit profiel versterkt het speelpleinwerk op twee manieren. Enerzijds is het een afbakening van de sterke punten van het hedendaagse speelpleinwerk. Het speelpleinwerk kan op deze manier aan een sterke eigenheid werken en zich profileren als een jeugdwerkmethodiek met een sterke relevantie voor kinderen en ouders.

Anderzijds legt dit profiel geen beperkingen op: er is ruimte voor lokale experimenten en innovatie. Speelpleinwerkingen innoveren door experimenteren met andere doelgroepen, nieuwe speelkansen, infrastructuur, aanbod, samenwerkingen. En dat maakt de sector sterker!